

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ
ПРАВОСЛАВЕН БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“, СКОПЈЕ

ПРЕДАНИЕ И ОПШТЕСТВО
Зборник на трудови од Првиот и Вториот
Светиклиментов научен собир
(2017 и 2018)

ПРЕДАНИЕ И ОПШТЕСТВО

Зборник на трудови од Првиот и Вториот
Светиклиментов научен собир
(2017 и 2018)

Скопје 2019

Дејан Борисов

СОВРЕМЕНИТЕ ПРЕДИЗВИЦИ НА МАКЕДОНСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА – ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА

1. Односот меѓу Република Македонија и Македонската православна црква – Охридска архиепископија

*– Правен сѐаџаџус на Македонската православна црква
во рамките на Република Македонија*

Односот меѓу Република Македонија и Македонската православна црква – Охридска архиепископија, како најголема верска заедница во неа, е дефиниран со Уставот на Република Македонија. Во Одлуката за прогласување на Уставот на Република Македонија во 1991 година, Охридската архиепископија и нејзината наследничка Македонската православна црква и нивните улоги во генезата на македонскиот народ и фактот дека православната вера и традициите на Охридската архиепископија се културните, духовни, па и социјални основи врз кои е изграден тој народ никаде директно не се спомнати. Имено, во Одлуката стои:

Тргувајќи од историското културно, духовно и државно наследство на македонскиот народ и од неговата вековна борба за национална и социјална слобода и за создавање своја држава, а посебно од државно-правните традиции на Крушевската Република и историските одлуки на АСНОМ и уставно-правниот континуитет на македонската држава како суверена република во Федеративна Југославија, од слободно изразената волја

на граѓаните на Република Македонија на референдумот од 8 септември 1991 година, како и од историскиот факт дека Македонија е конституирана како национална држава на македонскиот народ во која се обезбедува целосна граѓанска рамноправност и трајно сожителство на македонскиот народ со Албанците, Турците, Власите, Ромите и другите националности кои живеат во Република Македонија, а со цел:

– Република Македонија да се конституира како суверена и самостојна и како граѓанска и демократска држава;

– да се воспостави и изгради владеењето на правото како темелен систем на власта;

– да се гарантираат човековите права, граѓанските слободи и националната рамноправност;

– да се обезбеди мир и сожителство на македонскиот народ со националностите кои живеат во Република Македонија и

– да се обезбеди социјална правда, економска благосостојба и напредок на личниот и заедничкиот живот.¹

Во самиот Устав на Република Македонија (1991), Македонската православна црква е спомната во Член 19:

Се гарантира слободата на вероисповеста. Се гарантира слободно и јавно, поединечно или во заедница со други, изразување на верата. Македонската православна црква, другите верски заедници и религиозни групи се одвоени од државата и се еднакви пред законот. Македонската православна црква, другите верски заедници и религиозни групи се слободни во основањето на верски училишта и на социјални и добротворни установи во постапка предвидена со закон“.

Во овој член Македонската православна црква, а со тоа и православната вера се издвоени од останатите верски заедници во Република Македонија, со што е призната и историската и совре-

---

¹ Одлука за прогласување на Уставот на Република Македонија, Број 08/4642/1, 17 ноември 1991 година, Р Македонија. Потписник на оваа Одлука е тогашниот претседател на Собранието Стојан Андов.

мената важност на православната црква за формирањето на Република Македонија. Но, под влијание на историските настани во 2001 година, овој член од Уставот е сменет. На 16 ноември 2001 година Собранието на Република Македонија донесува Одлука за измени на уставот (Број 07/3795/1). Во оваа Одлука, Амандманот VII се однесува на измени на постоечкиот Член 19 од Уставот. Амандманот VII, гласи:

1. Македонската православна црква, како и Исламската верска заедница во Македонија, Католичката црква, Евангелско-Методистичката црква, Еврејската заедница и другите верски заедници и религиозни групи се одвоени од државата и се еднакви пред закон.

2. Македонската православна црква, како и Исламската верска заедница во Македонија, Католичката црква, Евангелско-Методистичката црква, Еврејската заедница и другите верски заедници и религиозни групи се слободни во основањето на верски училишта и на социјални и добротворни установи во постапка предвидена со закон.

3. Со точката 1 на овој амандман се заменува ставот 3 на членот 19, а со точката 2 се заменува ставот 4 на членот 19 од Уставот на Република Македонија.

Со овие измени на Уставот на Република Македонија Македонската православна црква се изедначува со останатите верски заедници во Република Македонија. Со ова воедно, се девалвира и улогата на православната вера во етаблирањето на македонскиот народ како различен од останатите балкански народи, како и неговата историска борба за создавање на одделна нација и сопствена држава преку обнова на Охридската архиепископија и основање на македонска православна црква. Македонските преродбеници и револуционери борбата за слобода и формирање на македонска држава ја започнаа најпрво со борба за религиозна слобода, а потоа за национална.² Оттука преку негирање на историската, но пред сè, преку негирање на духовната важност на Македонската

---

² Любомир Милетич, „Спомени на Ѓорчо Петров“, in *Материјали за историјата на македонското освободително движење*, Книга VIII, МНУ, Софија 1927, 10–12.

православна црква, уставотворецот посредно се откажува од историските темели и традиции на македонскиот народ и, Република Македонија ја конституира како општество на сите жители на Републиката, а не како национална држава на македонскиот народ во која живеат и малцинства. Тенденцијата на уставотворецот преку овие измени на Уставот на Република Македонија да се доближи до уредувањето на современите западноевропски држави како чекор кон пристапување кон Европската Унија е легитимен, но недоволно обмислен и погрешен. Се чини дека на уставотворецот му недостасува мудрост да ја процени и, во крајна линија и да ја констатира, важноста и улогата на православната вера и Македонската православна црква во процесот на создавање на македонската држава, а потоа и за нејзиниот позитивен развојот.

Денешните западноевропски држави иако го промовираат како современ и еднаков за сите, граѓанскиот концепт на уредување, најголемиот дел од нив во својата суштина се национални држави во чие формирање неодминливо учество и важност има и религијата на народот кој ја формира соодветната држава. Тие се создадени благодарение на борбите и желбите на народот кој ги создал во одреден историски миг, а не се создадени врз основа на државотворна еднаквост на сите жители на територијата на која се основани тие држави. Ова го потврдуваат и самите имиња на државите.

Сметам за исклучително важно да се спомене дека европската култура, од која е дел и македонската култура, се темели на христијанството и особено треба да се има предвид дека создавањето на македонската држава поминува поинакви историски процеси од процесите при создавањето на останатите западноевропски држави.

– Државна злоупотреба на Црквата

Периодов што го живееме во контекст на големите општествени промени што се случуваат во Македонија, но и во нејзините односи со соседите, е безмалку идентичен со оној пред референдумот во 1991 година. Се чини дека Македонската православна црква не ја научи лекцијата дека власта на Република Македонија ја гледа Црквата како алатка за постигнување на свои цели и од ваквиот однос полза има само власта, но не и Црквата. Секој пат

кога државата спонзорира обнова на голем црковен објект, најчесто тоа е манастир (Бигорски, Зрзе, Трескавец...), таа тоа го прави, прво, бидејќи истиот е прогласен за културно наследство и без одобрение од соодветна државна институција и не може да биде извршен каков било градежен зафат, а второ, на тој начин успева да се додвори и на Црквата и на православното население и да се прикаже себеси како заштитник на македонската култура и традиција. Оваа практика се ползува како многу ефективна алатка за добивање на гласови за изборните циклуси, бидејќи религиозното чувство и религиозната припадност е едно од најсилните движечки сили кај секој човек. Во ваквите случаи Црквата е само статист употребен за политичките придобивки на власта. Зошто го велíme ова, бидејќи, штом Македонската православна црква се обиде и самата да биде поприсутна и полесно видлива во општественото секојдневие, и јавно да го каже својот став по однос на современите предизвици и проблеми со кои се соочуваат нејзините верници, веднаш се создава метеж и таа бива нападната. Во овие напади државните институции се обидуваат директно да не учествуваат, туку истото се врши преку таканаречените граѓански и невладини организации. Но, доколку државата навистина е втемелена и уредена како граѓанско општество тогаш соодветните државни институции треба да застанат во одбрана на Црквата и нејзините принципи секој пат кога тоа е направено во спротивност со соодветната законска регулатива.

Ваквиот однос на Република Македонија кон Македонската православна црква не е современа појава, туку истата води потекло уште од периодот кога Република Македонија беше дел од југословенската федерација. Од достапната државна документација лесно се воочува дека Македонската православна црква не е автокефална, не бидејќи Црквата и народот не сакале, сакале ама не смееле, бидејќи така било наредено, од највисокиот политички врв на државата. Од публикуваната документација³ на Комисијата за односи со верските заедници и религиозни групи на Република Македонија лесно е воочлив потценувачкиот однос на државните органи кон Црквата, како и нивното мешање во чисто црковни работи. Исто така, од документацијата се согледува дека покрај

³ *Автокефалноста на македонската православна црква (Документи)*, ед. Проф. д-р Цане Мојаноски, Македонска искра-КОВЗРГ, Скопје 2004.

присвоената улога на активен и доминантен учесник во процесот за конечно позитивно решавање на проблемот на автокефалноста на Македонската православна црква, македонските републички органи во суштина немале никакво позитивно влијание врз целиот процес. Напротив, нивните заложби денес се ставаат и ценат со поинаква историска вредност. Истите се употребуваат и се вреднуваат како аргумент за непризнавање на автокефалноста на Македонската православна црква. Овие обвинувања добиваат на сила кога ќе се стават во контекст на останатите држави во кои православието е доминантна религија на населението и процесите за признавање на автокефалниот статус на нивните помесни православни цркви. Имено, во Бугарија, Бугарската православна црква, која во 1872 година, на собор во Истанбул, Константинополската патријаршија ја прогласи за етнофилетистичка и за шизматичка црква, добива признавање на нејзиниот автокефален статус веднаш по Втората световна војна. Во 1953 година, во време на најсилниот комунизам, на оваа црква ѝ е признат и статус на патријаршија. Претходно, во виорот на руските револуции, во 1917 година, Руската православна црква си ја поврати и автокефалноста и патријархатот. Денес во Русија ставот на Руската православна црква е неодминлив во руското секојдневие. Ист е случајот и со Грција, држава членка на ЕУ и НАТО. Во Грција ставот на Грчката православна црква е неодминлив критериум во кој било сегмент од општествениот живот. Вакви се реалните односи меѓу државите и соодветните помесни православни цркви во кои државотворниот народ ја исповеда православната вера. Етнофилетизмот е осуден на соборот во Истанбул 1872 година, но реалноста е дека безмалку секоја Помесна православна црква е национална црква. По суштина и учење Црквата е Христова и вселенска, но во светот таа се приспособила да дејствува во рамки на световните држави.

Во Република Македонија работите стојат поинаку. Православната црква во Македонија, т.е., Македонската православна црква, наследничката на Охридска архиепископија, има 2000 години традиција и искуство, но нејзините ставови и погледи за македонското општество кои се темелат на Христовото учење, се сметаат за назадни, несовремени, а со тоа и непригодни да бидат ползувани како репер за одлуките што треба да се носат за иднината на оваа држава. Црквата е единствената константа во светот

која постои повеќе од 2000 години, а ова се должи на нејзините натсветовни и вечни принципи втемелени на Христовото учење. Државата, пак, која постои помалку од еден век ѝ кажува на дво-милениумската Црква што е најдобро за народот.

Ако ја отстраните православната вера од македонската историја, што останува? Ако ги изземете црковните архитектонски споменици и градби, со која македонска архитектура ќе се пофалите? Ако ја изземете литературата создавана под закрилата на православната црква, со кои дела ќе се пофалите? Ако го изземете црковниот фрескопис и иконопис, црковното копаничарство, со која уметност ќе се пофалите? Ако ги изземете црковните светители и учители, со кои авторитети ќе се пофалите? Кој е македонскиот народ ако му го одземете православието? Ако ја изземете Православната црква ќе има ли македонска држава? Има ли Македонија историја, лик, личен идентитет без православната вера?

2. Општествено одговорна дејност на Македонската православна црква

Пред 2000 години Христос ја создаде Црквата, а апостолите го продолжија Неговото дело. Создавањето на Црквата го означува почетокот на падот на стариот свет и раѓање на нов. Свет востановен на Неговото учење, свет инаков од претходниот. Христијанството ги поткопува и руши темелите на дотогашното социјално световно уредување. Човекот почнува да се вреднува како личност. Ова го сведочи и Светото писмо на Новиот завет каде детално е изложено востановувањето на само еден од црковните чинови на клерот – ѓаконскиот. Ѓаконската служба е социјална служба. Од ова може да се заклучи дека и на Македонската православна црква првенствена должност е грижата за ближниот. Клерот на Македонската православна црква се придржува до оваа должност, но секогаш може повеќе и подобро. Македонската православна црква за исполнување на оваа должност има формирано и две хуманитарни организации, но истите се лимитирани најпрво со бројот на лица кои активно учествуваат во спроведувањето на активностите на организациите, а потоа и со малиот обем на организирани активности кои истовремено може да покријат голем дел од население-

нието. Сепак, најголемиот проблем со кој се соочуваат овие две црковни хуманитарни организации е стабилното финансирање на нивните активности.

Во доменот на социјалната работа на Македонската православна црква ѝ недостасуваат практични, континуирани и секојдневни активности. Истите најлесно би можеле да се реализираат доколку во рамките на Македонската православна црква се формираат социјални центри кои би функционирале или со одреден број постојано вработени лица или како центри за координација на лица кои би сакале да волонтираат во различни сегменти во сферата на социјална грижа. Кога зборуваме за социјална дејност најчесто говориме за грижа за самохрани мајки, за грижа за деца без родители, грижа за стари лица, лица со посебни потреби и сл., но истото не смее да биде лимитирано само на тоа. Помагање во расчистување на нечиј дом, двор, градина, едноставна помош – да појде да се пазарува наместо некого е исто така дел од ова...

- При овие центри би функционирале различни оддели:
- *Оддел за волонтирање* одговорен за ангажирање и распределување на лицата волонтери, кои со своите вештини, знаења и време би сакале активно да се вклучат во општествено одговорните активности на Црквата, особено во делот на социјалната грижа;
  - *Оддел за воспитување* задолжен за формирање на детски градинки, дневни престои и игротеки за деца до 14 годишна возраст. Одделот би имал за должност и да ги обмисли и организира секојдневните активности во нив;
  - *Оддел за работа со младината*. Овој оддел би се грижел за организирање на младината и нејзино активно вклучување во црковниот живот, но пред сè нејзино активно вклучување во реализирањето на социјалните активности на Црквата во македонското општество;
  - *Оддел за образование*. Задача на овој оддел би било основање на приватни образовни институции во ранг на општо основно и средно образование во рамките на Црквата. Досегашното искуство потврдува дека македонската држава не сака веронаука во училиштата. Поради ова Црквата не треба повеќе да чека дозвола од државата, туку со свои сили и средства треба да организира постојана веронаука во сите свои храмови; јавни трибини за актуелни општествени прашања на кои би бил презентирани и нејзиниот

став за тие прашања. Црквата едноставно има потреба од поголема секојдневна присутност меѓу младите во општеството.

Кога говориме за образованието треба да укажеме дека Македонската православна црква има основано две образовни институции кои се акредитирани за својата дејност во рамките на државниот образовен систем. Тоа е Средното богословско училиште „Свети Климент Охридски“ и Православниот богословски факултет „Свети Климент Охридски“. Но, досегашното искуство упатува на размислување дали Македонската православна црква цени дека има потреба од високо образовани лица во рамките на нејзиниот клер и администрација?

Во моментот Православниот богословски факултет располага со наставно-научен кадар кој своето образование го стекнал или стекнува на највидните теолошки факултети/институти во светот. Сепак, ретко кога Црквата побарала изготвување на мултидисциплинарен совет/мислење од Факултетот при креирањето на нејзините политики.

Одделот за образование би се грижел и за литературата што ја публикува Македонската православна црква. Оваа дејност во моментот е поделена на епархиско ниво и истата не ги дава очекуваните резултати. Доколку истата се централизира и се преземат искуствата од дел од останатите верски заедници во Македонија, имено, литературата да не се продава туку да се подарува, сметам дека придобивките од истата би биле многу повоочливи од досегашните;

– *Оддел за згрижување на бездомни лица* каде на истите би им се давала бесплатна медицинска помош, облека, храна, преноќевалиште;

– *Оддел за грижа за сирџици и немоќни лица и лица со посебни потреби.* Овој оддел би управувал со работата на посебни домови во кои би биле згрижувани овие лица.

– *Јавни кујни* каде би се делела храна на социјално загрозуени лица и семејства;

– *Оддел за хуманитарна помош* кој би ја организирал и централизирано би управувал со хуманитарната дејност на Црквата.

3. Мисионерска дејност на Македонската православна црква

Сето претходно споменато би претставувало одлична основа за реализација на мисионерската дејност на Македонската православна црква. Во моментот мисионерската дејност на Црквата во голема мерка е лимитирана на нејзиниот имот: цркви и манастири, како и на личниот подвиг на клерот. Секој обид за јавна мисионерска дејност веднаш е пречекан со негодување од страна на неколку невладини организации и истиот е окарактеризиран како обид за присилно наметнување на црковните погледи на македонското граѓанско општество. Вакви реакции од страна на овие невладини организации не се сретнуваат по однос на активностите на другите верски заедници во Македонија. Сметам дека ова се должи на бројноста на населението на Република Македонија кое се изјаснува како православно. Оттука, најверојатно, доаѓа и стравот од влијанието што би го имала Македонската православна црква во општеството доколку ѝ се дозволи непредизвикана да ја извршува својата дејност. Едно од основните права на секој граѓанин е правото на слобода на вероисповед, а најгласни против Македонската православна црква се токму граѓанските здруженија и невладини организации кои тврдат дека нивна основна функција е одбрана на разни човекови права.

Често пати, нападите врз Македонската православна црква се насочени кон нејзиниот имот и перцепцијата дека таа и нејзините претставници (клерот) *живеат на висока нога*, наместо да бидат сиромашни и скромни. Ова се случува поради стравот на Црквата да извика гласно и да се брани кога ја напаѓаат дури и за важни работи. Кога во нашето општество јавно се дискутираше за истополови бракови, за абортусот и сл., и Црквата го кажа својот милениумски непроменет став по овие прашања, таа беше силно нападната. И премолчи. Не извика гласно во своја одбрана, не го организираше ниту клерот, ниту верниците, не излезе на улица, ја немаше јавно во сите медиуми да го брани она што го проповеда, она што е напишано во Библијата. Таа го кажа својот став и сметаше дека е доволно. Но, во времето во кое живееме, тоа не е доволно. Чија вистина повеќе и погласно се повторува, тоа е вистината.

Македонската православна црква е верска организација која се финансира од сопствени приходи и донации на верниците и во

тој контекст таа е лимитирана во својата работа во однос на останатите верски заедници што се регистрирани во Република Македонија. Поголемиот дел од останатите верски заедници за реализирање на нивната верска и социјална мисија добиваат финансиска поддршка од други земји и од главните центри на нивната верска организација. За жал, државата нема објавено информации од јавен карактер од кои би можело да се утврди висината на странската финансиска поддршка за останатите верски заедници, а исто така, и тие самите не го објавуваат овој податок. Единствени, но истовремено и многу скудни податоци за странска финансиска помош на верска организација во Македонија сретнуваме во јавните гласила и интернет медиуми. Истите најчесто се однесуваат за финансиска помош на Исламската верска заедница во Македонија донирани од Турција и Саудиска Арабија за изградба и обнова на исламски верски објекти.

Римокатоличката црква во Република Македонија за подобро организирање и спроведување на нејзината мисионерска дејност направи и своевиден преседан. Римокатоличката црква во светски рамки не ги меша латинскиот и источниот (византиски) обред и за секој од нив поставува клирици и епископи соодветни на обредот. Имајќи го предвид бројот на латино обредни и источно обредни римокатолички верници во Република Македонија, а со цел за засилување на нејзината мисионерска дејност, Римокатоличката црква го именува Кирил Стојанов и за епископ (бискуп) и за егзарх. Односно за поглавар и на латино обредните и на источно обредните.

– Односои со јавноста

Времето во кое живееме е време на перцепција, а не на реални вредности. Извртувањето на фактите, настаните и пораките денес е доведено на степен на наука, статистичка анализа, психолошко профилирање, медиумско агитирање и лобирање. На вестите во 10 часот наутро се соопштуваат неуспеси и трагедии, за до вечерта сето тоа да биде минимизирано и да се потенцира некој неважен позитивен аспект од целиот настан. Последново останува како приказна наредните 2-3 дена и потоа само тоа останува, утринскиот настан од вестите во 10 часот веќе е заборавен.

Едноставната достапност на информациите на еден клик условуваат пораката што сакаме да ја испратиме да биде сублимирана и некогаш дури и непристојно упростена. Но, тоа е времето во кое живееме.

Македонската православна црква, иако полека и срамежливо почнува да дејствува во дигиталниот свет, пред сè преку интернет-страници на епархиско ниво, како и преку страниците на некои од манастирите и црквите, и нејзините образовни институции, сепак е невидлива во морето на секојдневни информации.

Светиот архиерејски синод на Македонската православна црква своите односи со јавноста ги реализира преку сајтот на Македонската православна црква и преку неговиот портпарол, како и преку Празничните посланија на Архиепископот. Но, ова не е доволно. Односите со јавноста не треба да бидат лимитирани само на едноставно пренесување на одлуките на Светиот архиерејски синод.

Македонската православна црква – Охридска архиепископија има потреба од посебен оддел за *односи со јавноста*, кој не само што ќе биде задолжен за пренесување на ставовите и пораките на Синодот, туку истото ќе го издигне на повисоко ниво. Односно, активно ќе работи на градење на позитивен став на целото општество кон Македонската православна црква, како и на перцепцијата на македонското општество за улогата што Македонската православна црква треба ја има во истото. Без професионален пристап кон односот со јавноста, Македонската православна црква не може да се надева да биде активен учесник во процесите што се случуваат во македонското општество.

4. Економија

Неколку дена пред оваа научна средба бевме собрани неколкумина соседи и помагавме при селење на друг сосед. На една од почивките се разврза разговор меѓу нас околу една тема што беше наметната изминатиот месец низ јавниот печат и електронските медиуми околу можна изградба на зграда во строгиот центар на градот Скопје од страна на Црквата⁴. Додека правевме пауза од

⁴ Веста беше погрешно пренесувана и, меѓу другото, намерно не беше соопштувано во медиумите дека имотот на кој треба да се гради не е имот на

пренесувањето на работите најмладиот од соседите ми се обрати: „Попа ќе градите, а?“ Како ме праша, така и му одговорив: „А зошто да не градиме? Зошто да нема Црквата дополнителен приход? Што мислиш, кој и со што ги плаќа луѓето кои се грижат за црквите и манастирите? Со кои средства се плаќа струја, вода, комуналии, греење и одржување за црквите? Со 100-те денари што ќе ги оставиш во црква на Велигден или на Божиќ?“ Соседот ми одговори: „Па не знам, од донации?“ На ова одговорив со прашање: „Со чии донации, колкави донации?“ „Па не знам, од државата“ – ми одговори. Тука разговорот на оваа тема заврши. Ова ме поттикна да размислувам, како сите оние оддели и дејности, што сметам дека Македонската православна црква треба да ги има во својата дејност во општеството, би се реализирале, односно како долгорочно и соодветно истите би биле финансиски поддржани. За образовните институции, социјалните центри и домови треба објекти. Објектите за овие намени би требало да ги изгради Црквата, дали самата ќе ги финансира од сопствени средства или ќе се изградат со помош на донации, неважно, но треба да бидат во нејзина сопственост. Единствено долгорочно решение е Македонската православна црква да го умножува имотот со кој располага, и движниот и недвижниот. Само на тој начин, Црквата, ќе биде во можност да ги формира овие институции и на долг рок да ја подржува нивната дејноста. За таа цел, Црквата треба да оствари соработка со релевантни финансиски советодавни организации и фирми кои ќе ѝ укажат како економски издржано средствата од верниците би се оплодиле и би донеле полза за сите. За умножувањето на дадените таланти зборува и Самиот Христос.

Црквата доколку остане само на донации од верниците нема да може да ги исполнува своите должности. Впрочем, и денес има цркви кои само со донации од верниците не се во можност редовно да ги покриваат своите режиски трошоци, а домаќините на истите се со минимален и нередовен приход. И не се само црквите и домаќините, при Македонската православна црква има и

Македонската православна црква, туку на една од епархиите. Интенцијата беше да не дојде до реализација на тој проект, а воедно и да се претстави Македонската православна црква во целост во едно негативно светло, како богата црква која не се грижи и не дава на сиромашните. Од посочениов разговор, очигледно е дека оние кои ја пласираа и спинуваа веста успеаја во својата намера.

свештеници кои не можат да го издржуваат своето семејство само со донациите од верниците. Исто така, и двете образовни институции на Македонската православна црква постојано се сретнуваат со проблеми поврзани со финансирањето на нивната дејност.

Без активно вклучување во економијата, во производствени дејности, во економски профитабилни инвестиции, Македонската православна црква во многу краток рок ќе се соочи со проблемот на недостиг на финансии за исполнување на нејзините основни задачи.

Проблем околу реализација на ова би можело да биде распространетата перцепција на населението дека Црквата треба да е скромна и сиромашна. За надминување на овој проблем сметам дека од голема помош би бил токму претходно посочениот Оддел за односи со јавноста.

Заклучок

Македонската православна црква – Охридска архиепископија постои и ја исполнува својата мисионерска дејност во општество во чие население во најголем број се изјаснува како православно. Но, во општеството, таа ја нема положбата соодветна на бројот на нејзините декларираните верници. Таа е недоволно присутна меѓу населението и перцепцијата за неа е дека треба да постои, но не и јавно да ги изразува своите ставови по однос на секојдневните проблеми и прашања со кои се соочува населението. Независно од оваа перцепција, таа не смее да дозволи минливата власт да ги обмислува, да раководи и да влијае на нејзините дејствија. Црквата во Македонија опстојала 2000 години, благодарение на тоа што секогаш ги чувала и следела зборовите Христови. Многу владеења минала и сè уште е тука, благодарение на способноста да не отстапи од своето учење, а сепак да се адаптира на времето. Токму ова второво, сега ѝ е потребно на Македонската православна црква. Да се адаптира на времето и со доследно исполнување на својата мисија да го заземе местото што ѝ припаѓа во македонското општество.